

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Teie: 31.07.2025 nr 9.9/25-0426/-2T

Meie: 25.08.2025 nr 5-1/44-2

**Siseministeeriumi arvamus Euroopa Liidu
varude strateegia teatise kohta, COM(2025)
528**

Tulenevalt Riigikantselei resolutsioonist 4-2/25-01450 edastab Siseministeerium arvamuse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) varude strateegia teatise kohta, COM(2025) 528. Ülevaate koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond, elanikkonnakaitse osakond ning kriisivalmiduse osakond (info@siseministeerium.ee). Seisukoha kujundamisel on arvestatud Päästeameti edastatud arvamusega. Valdonna eest vastutab kriisivalmiduse ja elanikkonnakaitse asekancler Tuuli Räim (tuuli.raim@siseministeerium.ee).

Siseministeerium toetab EL strateegiliste varude planeerimise ja varajase reageerimise võimekuse tugevdamist, mis tagab EL-i parema valmisoleku erinevateks kriisideks. Selleks on vaja parendada koostööd liikmesriikide vahel, EL-i siseselt ja rahvusvaheliste partneritega, et vältida dubleerimist ja tagada ühtne reageerimine.

Siseministeerium on seisukohal, et varude tõhusaks planeerimiseks on oluline õigeaegne ohtude ja varude vajaduste tuvastamine ja hindamine. Paralleelselt on vajalik kindlaks määrata ajaliselt sobivamad ja kulutasuvamad meetodid, tagades seeläbi toodete olemasolu ja teenuste kättesaadavuse kriisiks valmistumisel ja kriisi korral.

Varude dubleerimise vältimiseks peab toimuma tihe koostöö nii EL-i liikmesriikide vahel kui ka rahvusvahelisel tasandil. Varude planeerimine ja koostöö liikmesriikide vahel aitab vältida tarnepuudujääkide ja tarneahela häirete tekkimist ning soodustab EL-i riikide vahel varude liikumist. Kõik liikmesriigid peaksid kaardistama varude valdkonnad, sh juba olemasolevad varud ja tulevikku vaatavalt ka võimalikud vajadused. Selline planeerimisprotsess peaks lähtuma optimaalsusest, et vältida varude raiskamist, kuid samal ajal tuleks tagada piisavate varude olemasolu. Lisaks varude tagamisele tuleks jälgida, et siseturul ei tekiks tõrkeid ning olemasolevaid tootmisvõimsusi kasutatakse eesmärgipäraselt.

EL-i liikmesriikide sujuvaks koostööks tuleks see õiguslikul tasandil reguleerida. Näeme selget vajadust varude tagamise õigusliku regulatsiooni järele. Regulatsiooni luues tuleb jälgida, et juurde ei tekiks ühtse turu tõrkeid ja liikmesriigid ei hakkaks omavahel konkureerima samadele

kaupadele ning tagatakse kriisiks vajalike kaupade olemasolu ja elutähtsate ühiskondlike funktsioonide toimimine. Lisaks peab olema tagatud kogutud ja vahetatavate andmete turvalisus, see tähendab, et andmed peavad olema kaitstud erinevate küberrünnakute eest. Määrus peaks hõlmama ressursside piiriülese liikumise ja jaotamise menetluste lihtsustamist, transpordieeskirjade paindlikkuse tagamist ning vältima tootjate ja turgude kokkuvarisemist.

Siseministeerium toetab erasektori kaasamist, et suurendada kriisidele reageerimise paindlikkust ja ulatust, mis omakorda aitab tugevdada tarneahelate töökindlust ja ennetada katkestusi, sh küber- ja hübriidohtude korral.

Siseministeeriumi vaatest on oluline suurendada koostööd erasektoriga kõigis etappides – prognoosimine, tootmisvõimsused, ostmine, tarneahelate ja varude haldamine ning kasutamine –, kuna see on tõhususe suurendamiseks võtmetähtsusega. Erasektoriga koostöös tuleks seada kriteeriumid, mille alusel kaardistatakse oluliste kaupade tootmisvõimsused ja varud, mis tagaksid kaupade olemasolu erinevateks kriisiolukordadeks, hõlmates tarneahelate turvalisust, ressursitõhusust, varude haldamist, varude rotatsiooni tagamist ja varude kasutamist. Samuti võiks uurida virtuaalsete varude loomise võimalust, et vähendada ladustamiskulusid ning suurendada paindlikkust ja jätkusuutlikkust.

Koostöö peaks sisaldama ka parimate tavade vahetamist, et toetada liikmesriikide ja ettevõtete jõupingutusi muutmaks varude korraldus vastupidavamaks erinevatele teguritele (nt pandeemia, sabotaaž jne) kooskõlas konkurents- ja ühtse turu reeglite ja põhimõtetega ning liidu valmisolekustrateegias kavandatud võimalike tulevaste minimaalsete valmisolekunõuetega.

Siseministeerium toetab tsiviil-sõjalise koostöö suurendamist, sh transpordi, logistika ja varustuse osas, ning koostöö parandamist NATO-ga.

Tsiviil-sõjaline koostöö ja abi andmine peaks toimuma mõlemas suunas. Laiemalt peaksid ühiskondlikud süsteemid toimima eesmärgiga toetada sõjaväge materiaalse valmisoleku, logistilise võimekuse ning vastupidavuse arendamise ja säilitamisega. Samas teatud tsiviilkriiside korral võib olla vajadus kaasata militaarüksusi ning sõjavägi peaks olema sellisteks olukordadeks samuti valmis. Tuleks analüüsida tsiviil-sõjalisi meetmeid, sh varude ladustamiskohtade vastavusse viimist EL-i sõjalise liikuvuse, investeeringute edendamise, transpordi infrastruktuuri ja kahesuguse kasutusvõimalusega varade näol ning selle uurimist, kuidas tsiviilvarude puhul võiks võtta arvesse sõjalisi nõudeid ja vajadusi. Investeeringud kriitilise tähtsusega transpordiinfrastruktuuri ja -vahenditesse peaksid suurendama nende kahesuguse kasutusega potentsiaali.

Koostöö NATO suunal peab hõlmama materiaalset valmisolekut ja varude loomist, seetõttu toetame praktilisi samme kaitsevalmiduse valdkonna võimearenduseks, sh piisavate varude tagamiseks idapiiril. Rõhutame, et EL-i tegevus kaitsevalmiduse ja kriisikindluse valdkondades peab selgelt arvestama NATO kollektiivkaitse võimevajadusi, tegevusi ja planeerimisprotsessi, nendega konkureerimata.¹ Sõjalise konflikti olukorras on varustuskindluse tagamiseks

¹ Riigikantselei 06.02.2025 nr 2-5/25-00206-3 Eesti seisukohad Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamise kohta.

vältimatult vajalik koostöö NATO-ga nii planeerimise kui ka tegevuste läbiviimise faasis. Näeme tsiviil-militaar koostööpunkti kindlasti ka humanitaarabi vastuvõtmisel ja ladustamisel.

Siseministeeriumi vaatest on oluline luua koordineeritud EL-i varude võrgustik, mis võimaldab vajaduste hindamist, ühiseid hankeid ja varude paigutust ning tagab kriitiliste ressursside olemasolu ja kättesaadavuse kõikjal Euroopas kriiside ajal – nt toit, vesi, kütus, ravimid.

Toetame ühtse EL-i varude võrgustiku loomist. Selle eelduseks on liikmesriikide vaheline koostöö ja sellekohase info jagamine EL-i üleselt. Varude võrgustiku rajamiseks on vaja hinnata varude ja nende paigutamise vajadusi sõltuvalt liikmesriikide asukohast, mõjutavate kriiside iseloomust ja tõenäosusest. Kriiside korral võimaldab varude võrgustik olemasolevaid kaupu ja ressursse EL-i siseselt jagada ja vajadusel ümber paigutada optimaalsete kuludega. Samuti võimaldaks see liikmesriikidel paremini kaupu roteerida ja täiendada ning ka annetada, kui kaupade kehtivusaeg hakkab lõppema. Mõistliku varude rotatsiooni tagamiseks tuleb uute varude loomisel arvestada, et need oleksid kasutatavad võimalikult erineva iseloomuga kriisides. Ühtlasi aitab see vältida tarbetut raiskamist ja hoiab kokku kulusid.

Oluliste kaupade kättesaadavuse tagamine kriisiolukorras üle sektorite ja piiride sõltub tugevast ja koostalitlusvõimelisest transpordi-, logistika- ja varude ladustamise infrastruktuurist. See kehtib kogu varude säilitamise tsükli jooksul, alates tarneahelate haldamisest kuni kasutuselevõtmiseni, ning hõlmab nii avalikku kui ka erasektorit. Hea näide on EL-i ühtne kontaktpunktide mehhanism, mis säilitab EL-i tasandil strateegilisi varusid rescEU algatuse raames kiireks hädaolukorra lahendamiseks. Toetame EL-i strateegiliste varude suurendamist, tuginedes rescEU mudelile. Ka varude strateegia dokumendis on toodud, et praegune riskimaastik ja operatiivkogemused on toonud esile vajaduse rescEU reservi edasi arendada ja tugevdada kooskõlas liidu valmisolekustrateegias sätestatud põhimeetmetega.

Ühtlasi juhime tähelepanu, et EL ülese varude strateegia loomist on käsitletud ka Vabariigi Valitsuse seisukohtades 06.02.2025 nr 2-5/25-00206-3 „Eesti seisukohad Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamise kohta“ punktis 4, täpsemalt:

„1.4 Euroopa Liidu ülese varude strateegia loomine strateegilise varustuskindluse parandamiseks:

1.4.1 Eesti peab oluliseks strateegilise varustuskindluse parandamist Euroopa Liidus. Eesti toetab Euroopa Liidu ülese varude strateegia loomist fookusega Euroopa Liidu kesksetele ja regionaalseid erisusi arvestavatele kriisivarudele. Meie regiooni varustuskindluse olukord peab olema kooskõlas ohuhinnangute ja vajaduste strateegilise analüüsiga, mis võib tähendada eelpaigutatud Euroopa Liidu kriisivarude (sealhulgas ravimid ja verekogumiseks vajalikud vahendid) suuremat kontsentratsiooni piirkonnas.

1.4.2 Euroopa Liidus tuleb tagada parem valmisolek abistada liikmesriike elutähtsa taristu varuosadega ja reservseadmetega varustamisel ning taristuobjektide kaitseks kindlustusmaterjali varu moodustamisel.“

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tuuli Rääm
kriisivalmiduse ja elanikkonnakaitse
asekantsler

Katarina Budrik 6125144
katarina.budrik@siseministeerium.ee